

УДК 334.012.63/.64:355(477)

DOI: <https://doi.org/10.32782/2311-844X/2024-1-4>

Кобеля-Звір Мар'яна Ярославівна

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри підприємництва, торгівлі та логістики,
Львівський торговельно-економічний університет
вулиця Туган-Барановського, 10, Львів, 79005, Україна
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5627-9408>

Вовчак Ольга Дмитрівна

доктор економічних наук, професор,
кафедра фінансових технологій та консалтингу,
Львівський національний університет імені Івана Франка
вулиця Університетська, 1, Львів, 79000, Україна
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8858-5386>

ГРАНТИ ПРОГРАМИ DEVELOPPP ДЛЯ ПІДТРИМКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ

Анотація. У статті досліджено можливості грантової допомоги за Програмою DeveloPPP, яку впроваджує Федеральне міністерство економічного співробітництва та розвитку Німеччини (BMZ) для України. Акцентовано, що Програма DeveloPPP орієнтована на компанії, які хочуть інвестувати в країни, що розвиваються, чи країни, що перебувають у стадії становлення, і розширити свою місцеву діяльність. Відзначено, що у фокусі уваги програми – компанії зі штаб-квартирою в ЄС, у країні-члені Європейської асоціації вільної торгівлі (ЄАВТ) або країні зі списку OECD DAC. Утім, українські компанії теж можуть отримувати підтримку програми. Наголошено на тому, що DeveloPPP як глобальна програма фінансування пропонує перспективи та відкрита для різних секторів та сфер. Фокусними темами програми є: захист довкілля та кліматичні дії (відновлювані джерела енергії та енергоефективність, захист ресурсів і біорізноманіття); гендерна рівність (збільшення можливостей працевлаштування та отримання доходу жінок-працівниць, посилення ролі жінок як підприємців і лідерів, послуги, пов'язані з розвитком, орієнтовані на повсякденні аспекти життя жінок); сталі ланцюги постачання (екологічно чисте виробництво, соціальні стандарти та умови праці, прозорість і сертифікація). Продемонстровано особливість програми, а саме: її фінансування спрямовується на досягнення довгострокових бізнес-цілей, які відповідають принципам сталого розвитку. У статті окреслено низку вимог до компаній-заявників, відповідати яким необхідно, щоб претендувати на фінансування, зокрема компанія повинна мати: не менше восьми працівників; річний оборот не менше 800 000 євро; принаймні два аудиторських річні фінансові звіти; позитивний чистий прибуток, а також достатній власний капітал і ліквідність для забезпечення внеску вашої компанії. Розроблено рекомендації для організацій-заявників, врахування яких сприятиме отриманню грантового фінансування. Підсумовано, що, оскільки процес відновлення України потребує вкладу не лише у бізнес-сектор, а й соціальні проекти, то підтримка Програми DeveloPPP є значною та вагомим, адже її фінансування скеровується для діяльності бізнес-компаній, які прагнуть досягти соціального ефекту одночасно з отриманням прибутків.

Ключові слова: гранти, DeveloPPP, Федеральне міністерство економічного співробітництва та розвитку Німеччини, фінансування бізнесу, гранти для бізнесу, можливості програми, вимоги програми.

Kobelia-Zvir Mariana

Lviv University of Trade and Economics

Vovchak Olha

Ivan Franko National University of Lviv

GRANTS OF THE DEVELOPPP PROGRAM FOR THE RECOVERY OF UKRAINE IN THE CONDITIONS OF WAR

Abstract. *The article examines in detail the DeveloPPP Program implemented by the German Federal Ministry for Economic Cooperation and Development (BMZ). It is emphasized that the DeveloPPP Program is aimed at companies that want to invest in developing or emerging countries and expand their local operations. It was noted that the focus of the Program is on companies with headquarters in the EU, a member country of the European Free Trade Association (EFTA) or a country on the OECD DAC list, and Ukrainian companies can also receive support from the Program. It was emphasized that DeveloPPP as a global financing program offers opportunities and is open to different sectors and fields. The focal topics of the Program are: environmental protection and climate action (renewable energy sources and energy efficiency, resource protection and biodiversity); gender equality (increasing employment and income opportunities for women workers, strengthening the role of women as entrepreneurs and leaders, development-related services focused on everyday aspects of women's lives); sustainable supply chains (environmentally friendly production, social standards and working conditions, transparency and certification). The peculiarity of the Program was demonstrated, namely: its financing is aimed at achieving long-term business goals that correspond to the principles of sustainable development. The article outlines a number of requirements for applicant companies that must be met in order to apply for funding. Namely, the company must have: at least eight employees; annual turnover of at least 800,000 euros; at least two audited annual financial reports; positive net income and sufficient equity and liquidity to support your company's contribution. A number of recommendations have been developed for applicant organizations, the consideration of which will contribute to obtaining grant funding. Summarized, since the recovery process of Ukraine requires investment not only in the business sector, but also in social projects, the support of the DeveloPPP Program is significant and important, because its funding is directed to the activities of business companies that seek to achieve a social effect along with earning profits.*

Key words: *grants, DeveloPPP, German Federal Ministry for Economic Cooperation and Development, business financing, business grants, program opportunities, program requirements.*

Вступ. Сьогодні, хоча війна в Україні і триває, фінансовий світ активно обговорює можливості для відбудови, адже наша держава разом із іншими країнами, що розвиваються, стикається з серйозними проблемами, зокрема у сфері охорони здоров'я, енергопостачання, сталого використання природних ресурсів, боротьби зі зміною клімату тощо. Потреби України на реконструкцію та відновлення оцінюються в безпрецедентні для світу 411 млрд доларів США [7]. Крім потреби в капіталі, існує необхідність впровадження низки технічних та операційних ноу-хау, залучення кваліфікованих працівників, а екологічні та соціальні стандарти часто потребують покращення. У той же час вітчизняні компанії, зокрема місцеві і міжнародні, володіють потенціалом до зростання: насамперед у виробництві сировини та проміжних продуктів для глобальних ланцюжків створення

вартості. Приватні інвестиції та місцева підприємницька діяльність дозволяють створити кваліфіковані робочі місця, місцеву додану вартість та інновації, які вибудовують перспективи на майбутнє. Низка міжнародних фондів та грантових програм підтримують ці процеси в Україні. Нині актуальною для 60 країн світу та України зокрема є Програма «Розвиток» (DeveloPPP) [4].

Питання щодо залучення і використання коштів міжнародних фондів та грантових програм, у тому числі і можливості Програми DeveloPPP, переважно досліджували зарубіжні вчені, серед яких: Хартман Крістоф, Гайсбауер Фелікс, Форверк Кірстен, Marcus Kaplan, Nico Herforth and Sabine Brüntrup-Seidemann, Marion Edel. Розвідки цих науковців більшою мірою стосувалися розвитку державно-приватного партнерства та ролі Програми DeveloPPP у ньому [5; 6; 11].

Вчені Хартман Крістоф, Гайсбауер Фелікс, Форверк Кірстен у своєму дослідженні «Оцінка програми develoPPP.de» наголошували на тому, що «протягом останніх кількох років Федеральне міністерство економічного співробітництва та розвитку Німеччини (BMZ) розпочало процеси структурних змін для стратегічного планування та управління своїм двостороннім співробітництвом з розвитку. Поряд із зусиллями BMZ зосередити двосторонню співпрацю з питань розвитку на макрорівні, все більше змін впроваджується ним і на мезорівні» [11].

Marion Edel розглянув інструменти DeveloPPP у контексті розвитку кваліфікацій викладачів та інструкторів із професійно-технічної освіти й акцентував: програма підтримує проекти в країнах-партнерах, щоб збільшити пропозицію кваліфікованої робочої сили на ринку праці та через це для підтримки сталого економічного зростання та гідної зайнятості [6].

Водночас поза увагою дослідників залишилося питання грантових можливостей Програми DeveloPPP для підтримки економіки і соціальної сфери в Україні в умовах війни.

Матеріали та методи. Досліджуючи дану тему ми зверталися до нормативно-правових актів, конкурсної документації фондів та грантових програм, а також до публікацій науковців. Методи, які були застосовані під час дослідження: опис аналіз, узагальнення, індукція, дедукція, пояснення, класифікація, а також системний та функціональний тощо.

Цілями статті є дослідження можливостей Програми DeveloPPP щодо надання підтримки для відновлення України в умовах війни, виявлення специфіки та пріоритетів, а також особливості участі вітчизняних компаній у її грантових конкурсах і на цій основі розроблення рекомендацій для організацій-заявників щодо отримання грантового фінансування.

Результати. Впродовж кількох десятиліть Україна відчуває фінансову та технічну підтримку уряду Німеччини. Щороку для українців актуалізуються десятки грантових інструментів, які походять від німецьких фондів та програм. Серед них – DeveloPPP – це

програма фінансування Федерального міністерства економічного співробітництва та розвитку Німеччини (BMZ). Вона орієнтована на компанії, які хочуть інвестувати в країни, що розвиваються, чи країни, що перебувають у стадії становлення, і розширити свою місцеву діяльність. Як свідчать результати участі цієї програми в підтримці компаній, її фокус спрямований на підтримку компаній зі штаб-квартирою в ЄС, країні-члені Європейської асоціації вільної торгівлі (ЄАВТ) або країні зі списку OECD DAC. Водночас українські компанії теж можуть отримувати таку підтримку [4; 8], оскільки DeveloPPP розроблена як глобальна програма фінансування та відкрита для підтримки різних секторів та сфер. Варто звернути увагу на те, що її особливістю є спрямування фінансування на досягнення довгострокових бізнес-цілей, які відповідають принципам сталого розвитку. При цьому реалізація та фінансування проектів DeveloPPP здійснюється у партнерстві з одним із двох досвідчених державних виконавців: DEG Impulse gGmbH [1] або Німецьке товариство міжнародного співробітництва (GIZ) [2].

Для України Програма DeveloPPP актуалізувала можливості фінансової підтримки для відомих компаній за напрямом «Класік» (Classic) [3]. Інструмент фінансування DeveloPPP Classic спрямований на діючі компанії, які хочуть стабільно інвестувати в країни, що розвиваються, чи такі, що перебувають на стадії становлення, і розширювати свою бізнес-діяльність на місцевому рівні. Відповідні проекти, які пов'язані з цією підприємницькою діяльністю і водночас мають відношення до політики розвитку, можуть отримати технічну та фінансову підтримку до двох мільйонів євро, однак за умови, що компанія планує інвестувати щонайменше 50% власних ресурсів і що ці проекти, окрім досягнення довгострокових бізнес-цілей, повинні створювати стійкі вигоди для місцевого населення [3]. Особливістю цього інструменту фінансування є те, що підтримані проекти можуть бути реалізовані в дуже різних секторах і тематичних сферах і варіюються від навчання місцевих експертів і пілотування

інноваційних технологій і демонстраційних установок до стійкого розширення ланцюгів постачання та покращення екологічних і соціальних стандартів.

Фокусними тематичними напрямками підтримки програми є:

1. Захист довкілля та кліматичні дії:

– відновлювані джерела енергії та енергоефективність,

– захист ресурсів і біорізноманіття.

2. Гендерна рівність:

– збільшення можливостей працевлаштування та отримання доходу жінок-працівниць,

– посилення ролі жінок як підприємців і лідерів,

– послуги, пов'язані з розвитком, орієнтовані на повсякденні аспекти життя жінок.

3. Сталі ланцюги постачання:

– екологічно чисте виробництво,

– соціальні стандарти та умови праці,

– прозорість і сертифікація.

Отже, спільним для всіх проектів DeveloPPP Classic є те, що вони поєднують довгостроковий бізнес-інтерес із стійкою вигодою для розвитку [3].

Проведений аналіз умов надання підтримки за Програмою DeveloPPP Classic вказує на її відмінну особливість – будь-яка компанія з ЄС, країни-члена Європейської асоціації вільної торгівлі (ЄАВТ) або країни OECD-DAC може брати участь у конкурсі ідей. При цьому передумовою одержання компанією такого фінансування є достатні фінансові ресурси та її кадровий потенціал, які відповідають ідеї проекту. Так, згідно з вимогами програми для участі у конкурсі з метою одержання фінансування компанія повинна відповідати таким критеріям:

– налічувати не менше восьми працівників;

– обсяг річного обороту має становити не менше 800 000 євро;

– надати принаймні два аудиторські річні фінансові звіти;

– мати достатній власний капітал і ліквідність для забезпечення внеску компанії [3].

Рішення про фінансування конкретних проектів приймаються на щоквартальних конкурсах ідей. Відповідні проекти фінансуються BMZ у розмірі від 100 тис. до 2 млн євро,

що покриває до 50% загальних витрат. Умовами програми також передбачено: впродовж її реалізації компанію супроводжуватиме один із двох партнерів із впровадження: DEG Impulse gGmbH [1] або Німецьке товариство міжнародного співробітництва (GIZ) [2].

На думку експертів, перевагою Програми DeveloPPP є те, що, окрім підтримки проектів у межах напрямку «Classic», Федеральне міністерство економічного співробітництва та розвитку Німеччини (BMZ) надає цільову підтримку підприємницьким проектам, які сприяють відбудові України і в яких основна увага приділяється відповідним заходам у сільському господарстві, охороні здоров'я, будівництві та секторах відновлюваної енергетики.

З метою оцінки вже реалізованих ідей за підтримки цієї програми ми дослідили результати спеціального конкурсу проектів у період із жовтня по грудень 2023 року за такими напрямками:

1. *Очищення питної води за допомогою сонячних систем.* Як свідчить проведений аналіз, потреба в реалізації такого проекту зумовлена тим, що загарбницька війна Росії призвела до руйнування значної частини інфраструктури України. Так, значно пошкодженими стали центральна мережа водопостачання та електромережі – з серйозними наслідками для населення. З метою виправлення ситуації з енерго- та водопостачанням за підтримки DEG Impulse gGmbH берлінською компанією Voreal Light було надано п'ять децентралізованих автономних систем опріснення води та 10 систем ультрафіолетової дезінфекції, а також заплановано навчання з експлуатації та обслуговування систем для 25 місцевих співробітників. Завдяки реалізації таких заходів близько 200 000 людей отримають доступ до екологічно чистої питної води та економічно ефективного її постачання.

2. *Розмінування для підвищення продовольчої безпеки.* Потреба в такому проекті з'явилася як наслідок наступного. В Україні багато ділянок землі, придатних для сільського господарства, але вони були заміновані під час загарбницької війни з боку Росії і тому не можуть оброблятися або це є ризиком для

життя та здоров'я. Обмежене сільськогосподарське виробництво також негативно впливає на продовольчу безпеку – як на місцевому, так і на глобальному рівнях. У межах проекту, що реалізує українське сільськогосподарське підприємство ТОВ «НІБУЛОН» за підтримки DEG Impulse gGmbH, відбувається розмінування постраждалих територій, а це покращує безпеку місцевого населення, відроджує економіку в сільських громадах та збільшує щорічні врожаї зернових та експорт, зокрема до країн Африки [10].

Спеціальний конкурс завершився у 2023 році; проте аналіз програмних документів дав нам підстави стверджувати, що навіть у подальшому бізнес-компанії все ще можуть подавати ідеї проектів, які пом'якшать наслідки війни та сприятимуть відбудові України, зокрема на конкурси DeveloPPP Classic.

Проаналізувавши конкурсну документацію Програми DeveloPPP Classic, ми сформували низку рекомендацій для компаній (організацій), які планують брати участь у конкурсному відборі проектних пропозицій. Дотримання цих рекомендацій сприятиме отриманню високих балів експертів під час оцінювання таких пропозицій:

1. Проект має бути таким, щоб сприяв досягненню Цілей сталого розвитку ООН і обов'язково враховував ці ЦСР на кожному етапі реалізації проекту.

2. Для об'єктивної оцінки ефективності проекту необхідно забезпечити можливість вимірювання характеру і масштабу запланованих змін упродовж усього періоду його реалізації.

3. Проект повинен мати підприємницьку спрямованість, утім, не має бути прямо пов'язаним із прибутком.

4. Дизайн проекту повинен бути послідовним, а визначені цілі та заходи є реалістич-

ними, з відповідним співвідношенням витрат і вигод.

5. Для реалізації проекту потрібно створити структури, які б гарантували стійкість отриманих результатів і впроваджених змін.

Отже, оскільки процес відновлення України потребує вкладень не лише у бізнес-сектор, а й соціальні проекти, то підтримка Програми DeveloPPP є значною та вагомим, адже її фінансування скеровується для діяльності бізнес-компаній, які прагнуть досягти соціального ефекту одночасно з отриманням прибутків.

Висновки. Аналіз Програми DeveloPPP, яка реалізується Федеральним міністерством економічного співробітництва та розвитку Німеччини, продемонстрував, що для України є актуальним інструмент фінансової підтримки, зокрема DeveloPPP Classic. Він надає можливість бізнес-компаніям, які бажають розширити свою операційну діяльність в Україні, досягти позитивного ефекту розвитку, в тому числі задля реалізації соціальних проектів. Сума фінансування становить до 2 млн євро. За умови дотримання організаціями-заявниками всіх критеріїв прийнятності програми та розробки проекту за нашими рекомендаціями проектні пропозиції мають високі шанси бути високо оціненими конкурсною комісією, яка приймає рішення про надання фінансування проектам. А як наслідок реалізації цих проектів очікується вагомий вплив діяльності на різні сфери задля відновлення України в умовах війни. Поза увагою даного дослідження залишилися конкретні аспекти результативності спеціального конкурсу DeveloPPP для відновлення України, який діяв у 2023 році. Подальші наші розвідки будуть стосуватися наслідків реалізації підтриманих проектів в Україні у межах цього конкурсу.

Список використаних джерел:

1. DEG Impulse gGmbH. *RFW DEG*. URL: <https://www.deginvest.de/%C3%9Cber-uns/DEG-Impulse/index-2.html> (дата звернення: 03.02.2024).
2. Україна. *Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH*. URL: <https://www.giz.de/en/worldwide/32413.html> (дата звернення: 11.02.2024).
3. DeveloPPP Classic. *DeveloPPP*. URL: <https://www.developpp.de/en/funding-programme/companies> (дата звернення: 23.02.2024).

4. The funding programme DeveloPPP. *DeveloPPP*. URL: <https://www.developpp.de/en/funding-programme> (дата звернення: 15.02.2024).
5. Marcus Kaplan, Nico Herforth and Sabine Brüntrup-Seidemann. The private sector and development co-operation – two unequal partners in the promotion of agriculture. *ResearchGate*. URL: <http://surl.li/snwrw> (дата звернення: 2.02.2024).
6. Marion Edel. Qualified Teaching and Training Staff as a Key for Implementation of Sustainable TVET Reforms. *Technical and Vocational Teacher Education and Training in International and Development Co-Operation*. P. 35–52. URL: https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-981-16-6474-8_3 (дата звернення: 24.02.2024).
7. Відбудова України після війни: Що варто зробити вже зараз. *Економічна правда*. 17 жовтня 2023. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2023/10/17/705238/> (дата звернення: 28.02.2024).
8. List of possible project countries. 08/2022. *DeveloPPP Classic*. URL: https://www.developpp.de/fileadmin/04_Jetzt_bewerben/04.1_IW_Classic/develoPPP_Classic_-_country_list.pdf (дата звернення: 07.02.2024).
9. Project funding for established companies. *DeveloPPP Classic*. URL: <https://www.developpp.de/en/funding-programme/companies> (дата звернення: 24.02.2024).
10. Successful development partnerships worldwide. *Projects & Success Stories*. URL: <https://www.developpp.de/en/projects-success-stories> (дата звернення: 09.02.2024).
11. Hartmann Christoph, Gaisbauer Felix, Vorwerk Kirsten Evaluierung des develoPPP.de-Programms : monograph. *SSOAR*. Bonn, 2017. 123 p. URL: <https://www.ssoar.info/ssoar/handle/document/57605> (дата звернення: 15.02.2024).

References:

1. DEG Impulse gGmbH. *RFW DEG*. Available at: <https://www.deginvest.de/%C3%9Cber-uns/DEG-Impulse/index-2.html> (accessed February 3, 2024).
2. Ukraina [Ukraine]. *Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH*. Available at: <https://www.giz.de/en/worldwide/32413.html> (accessed February 11, 2024).
3. DeveloPPP Classic. *DeveloPPP*. Available at: <https://www.developpp.de/en/funding-programme/companies> (accessed February 23, 2024).
4. The funding programme DeveloPPP. *DeveloPPP*. Available at: <https://www.developpp.de/en/funding-programme> (accessed February 15, 2024).
5. Marcus Kaplan, Nico Herforth and Sabine Brüntrup-Seidemann. The private sector and development co-operation – two unequal partners in the promotion of agriculture. *ResearchGate*. Available at: <http://surl.li/snwrw> (accessed February 2, 2024).
6. Marion Edel. Qualified Teaching and Training Staff as a Key for Implementation of Sustainable TVET Reforms. *Technical and Vocational Teacher Education and Training in International and Development Co-Operation*, pp. 35–52. Available at: https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-981-16-6474-8_3 (accessed February 24, 2024).
7. Vidbudova Ukrainy pislia vijny: Scho varto zrobyty vzhe zaraz [Reconstruction of Ukraine after the war: What should be done now]. *Ekonomichna pravda*. (October 17, 2023). Available at: <https://www.epravda.com.ua/publications/2023/10/17/705238/> (accessed February 28, 2024).
8. List of possible project countries. 08/2022. *DeveloPPP Classic*. Available at: https://www.developpp.de/fileadmin/04_Jetzt_bewerben/04.1_IW_Classic/develoPPP_Classic_-_country_list.pdf (accessed February 7, 2024).
9. Project funding for established companies. *DeveloPPP Classic*. Available at: <https://www.developpp.de/en/funding-programme/companies> (accessed February 24, 2024).
10. Successful development partnerships worldwide. *Projects & Success Stories*. Available at: <https://www.developpp.de/en/projects-success-stories> (accessed February 9, 2024).
11. Hartmann Christoph, Gaisbauer Felix, Vorwerk Kirsten (2017), Evaluierung des develoPPP.de-Programms: monograph. *SSOAR*. Bonn, 123 p. Available at: <https://www.ssoar.info/ssoar/handle/document/57605> (accessed February 15, 2024).

Стаття надійшла до редакції 03.03.2024